

Sygn. akt I CSK 2212/22

## POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa E. K.  
przeciwko S. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.  
o ustalenie,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 30 września 2022 r.,  
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach  
z dnia 14 lipca 2021 r., sygn. akt I ACa 947/19,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

### UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach orzekając na skutek apelacji powódki E. K. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 28 maja 2019 r. w ten sposób, że ustalił, iż umowa pożyczki pod warunkiem rozwiązującym zawarta w dniu 6 lipca 2016 r. w R. pomiędzy pozwaną S. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w K. a E. K. jest nieważna.

U podstaw uwzględnienia powództwa i apelacji legło stwierdzenie, że całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że umowa pożyczki z dnia 6 lipca 2016 r. z uwagi na występującą po stronie

powódki wadę oświadczenia woli w postaci wyłączenia swobody powzięcia decyzji i wyrażenia woli ze względu na poddanie jej celowym zabiegom manipulacyjnym, którym nie była w stanie się przeciwstawić, jest nieważna (art. 82 k.c.). Sąd Apelacyjny podkreślił, że powódka, poza pożyczką objętą sporem, zawarła 13 innych umów pożyczek i dokonała przeniesienia własności nieruchomości lokalowej na zabezpieczenie pożyczki, nie uzyskując w tego tytułu żadnej korzyści i przekazując środki uzyskane z tego tytułu osobom, co do których zapadł wyrok karny skazujący je za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. W tym okresie przebywała w szpitalu na oddziale urazowo – ortopedycznym a następnie rehabilitacyjnym i cierpiała na zaburzenia depresyjno – adaptacyjne. 19 maja 2016 r. została natomiast skazana wyrokiem Sądu Rejonowego w Rybniku za przestępstwo z art. 178 a § 1 k.k. ( prowadzenie w dniu 10 lutego 2016 r. pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości).

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwaną.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jej zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do pytań: (1) Czy interpretacja art. 82 k.c., w którym użyto pojęcia „stan wyłączający swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli” obejmuje swym zakresem również „sugestie”, „naciski” osób trzecich, a jeśli tak to czy nie narusza tym samym art. 2 i art. 64 Konstytucji RP i zawartej w art. 2 zasady ochrony praw słusznie nabytych, w art. 64 prawa do własności, innych praw majątkowych oraz że prawa te podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej, w jakich ewentualnie okolicznościach „sugestie”, „naciski” osób trzecich - czy w każdym przypadku - stanowią stan równoznaczny z niemożnością wolnego wyboru, czy „sugestie”, „naciski” osób trzecich dotyczą określonego czasu, miejsca, ewentualnie czy wystarczą jednorazowe „sugestie” „naciski”, czy brak możliwości analizy sytuacji należy rozumieć ogólnie, czy do danego momentu, jaki miałby być skutek „ sugestii” „ nacisków”, by w ogóle można było uznać, że pod ich wpływem dana osoba znajdowała się w stanie wyłączającym swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli; (2) Czy interpretacja art. 82 k.c., w którym użyto pojęcia „stan wyłączający swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli” nie powinna obejmować swym zakresem także „sugestii”, czy „nacisków” osób trzecich, czy też stan

wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli może być rozumiany tylko jako stan, w którym możliwość wolnego wyboru jest całkowicie wyłączona; (3) Czy interpretacja art. 82 k.c., w którym użyto pojęcia „stan wyłączający swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli” wynika tylko z okoliczności wewnętrznych, czy może też wynikać z okoliczności wyłącznie zewnętrznych.

Ponadto w ocenie skarżącej istnieje potrzeba wykładni art. 82 k.c. wywołującego poważne rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie pojęcia „stan wyłączający swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli”.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych

spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyrażnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl., i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Problematyka dotycząca wykładni art.82 k.c. była wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego, a skarżąca nie wykazała by w okolicznościach sprawy powstała potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że stan wyłączający świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a nie okolicznościach zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. W konsekwencji stan wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, może być rozumiany tylko, jako stan, w którym możliwość wolnego wyboru jest całkowicie wyłączona, niezależnie od przyczyn anormalności stanu psychicznego. Natomiast sugestie osób trzecich nie wyłączają swobody powzięcia decyzji. W przeciwnym przypadku niemal każde oświadczenie woli byłoby dotknięte

wadą wskazaną w art. 82 k.c., rzadko bowiem człowiek działa całkowicie swobodnie.

W konsekwencji, każdorazowo źródłem wady oświadczenia woli o której mowa w art. 82 k.c. są szczególne właściwości psychiki i procesu myślowego osoby składającej oświadczenie woli. Podmiot będący w stanie braku swobody rozpoznaje wprawdzie sens własnego lub cudzego działania, lecz pod wpływem negatywnego oddziaływania pewnych czynników psychicznych następuje u niego wyłączenie możliwości kierowania swoim postępowaniem, w tym podejmowania swobodnej decyzji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zastrzeżono jednak, iż w szczególnych okolicznościach faktycznych może być nieważne oświadczenie woli, jeżeli strona je składająca nie była w stanie przeciwstawić się naciskom i sugestiom osób trzecich, pod których opieką pozostaje np. z powodu wieku i chorób osłabiających jej aktywność i siłę woli. Zakłócenie i osłabienie czynności psychicznych w zakresie poznawczym, decyzyjnym czy wreszcie komunikacyjnym może zostać zatem spotęgowane zdarzeniami zewnętrznymi do takiego poziomu, który spełni przesłanki art. 82 k.c. (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, niepubl.; z 20 lutego 2018 r., V CSK 352/17, niepubl., z 7 lutego 2006 r., IV CSK 7/05, Rej. 2008, nr 12, s. 142 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2004 r., III CK 523/02, niepubl., z 14 grudnia 2011 r., I CSK 115/11, OSNC – ZD 2012, nr C, poz. 61, z 14 czerwca 2012 r., I CSK 564/11, niepubl., i z 18 maja 2016 r., V CSK 578/15, niepubl.).

Zagadnienie czy sytuacja taka istnieje musi być jednak rozważona w okolicznościach konkretnej sprawy. Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie możliwości kwalifikowania oświadczenia woli jako złożonego w warunkach art. 82 k.c., w tego rodzaju sprawach przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Nieprzekonująca jest również teza o istnieniu rozbieżności w orzecznictwie sądów odnośnie do tego zagadnienia. Rozbieżność w orzecznictwie sądów, o której mowa w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 k.p.c., nie może być bowiem identyfikowana – jak to czyni skarżąca - z odmiennym sposobem stosowania przepisów prawnych przez sądy w sprawach o odmiennej podstawie faktycznej rozstrzygnięcia.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398<sup>21</sup> k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[as]